MÜŞTƏRİLƏRƏ VERİLMİŞ KREDİTLƏR VƏ AVANSLAR

	31 dekabr 2015-ci il	31 dekabr 2014-cü il
Korporativ kreditlər	5,287,915	7,650,654
Dövlət müəssisələri və ictimai təşkilatlar	47	419
Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – istehlak kreditləri	686,600	520,557
Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – ipoteka kreditləri	395,307	263,064
Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – avtomobil kreditləri	60,262	61,601
Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – işçilərə verilmiş kreditlər	13,107	94,104
Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – digər məqsədlər	114,138	114,396
	6,557,376	8,704,795
Çıxılsın: kredit dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat	(921,793)	(849,804)
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	5,635,583	7,854,991

2015-ci il ərzində kreditlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyatlardakı hərəkətlər aşağıdakı kimi olmuşdur

	1 yanvar 2015-ci il tarixinə kreditlərin dəyərsizləş- məsi üzrə ehtiyat	İl ərzində dəyərsizləşmə ehtiyatının artması/ (bərpası)	Aqrarkredit QSC-yə satış	Xarici valyuta mübadiləsinin uçotda tanınan təsiri	31 dekabr 2015-ci il tarixinə kreditlərin dəyərsizləş- məsi üzrə ehtiyat
Korporativ kreditlər Dövlət müəssisələri və ictimai	762,224	840,123	(774,879)	(75,900)	751,568
təşkilatlar	111	(99)	-	-	12
Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – istehlak kreditləri	62,382	85,229	(9,138)	(15,955)	122,518
Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – ipoteka kreditləri	4,208	5,296	-	(90)	9,414
Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – işçilərə verilmiş kreditlər	6,434	(2,307)	-	(149)	3,978
Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – avtomobil kreditləri	689	8,284	-	(9)	8,964
Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər – digər məqsədlər	13,756	11,993		(410)	25,339
Cəmi	849,804	948,519	(784,017)	(92,513)	921,793

2014-cü il ərzində kreditlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyatlardakı hərəkətlər aşağıdakı kimi olmuşdur:

	1 yanvar 2014-cü il tarixinə kreditlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat	İl ərzində dəyərsizləşmə ehtiyatının artması/(bərpası)	Xarici valyuta mübadiləsinin uçotda tanınan təsiri	31 dekabr 2014-cü il tarixinə kreditlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat
Korporativ kreditlər Dövlət müəssisələri və ictimai	619,694	196,654	(54,124)	762,224
təşkilatlar Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər –	207	(78)	(18)	111
istehlak kreditləri Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər –	69,275	(842)	(6,051)	62,382
ipoteka kreditləri Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər –	4,364	225	(381)	4,208
işçilərə verilmiş kreditlər Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər –	2,756	3,919	(241)	6,434
avtomobil kreditləri Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər –	378	344	(33)	689
digər məqsədlər	16,991	(1,751)	(1,484)	13,756
Cəmi	713,665	198,471	(62,332)	849,804

Müştərilərə verilmiş kreditlər portfelinin iqtisadi sektorlar üzrə risk cəmləşməsi aşağıdakı kimidir:

	31 dekabr 2	31 dekabr 2015-ci il		14-cü il
	Məbləğ	%	Məbləğ	%
İnşaat və daşınmaz əmlak layihələri	2,012,175	30.7	3,391,931	39.0
Ticarət və xidmət	1,549,585	23.6	1,932,875	22.2
Fiziki şəxslər	1,269,414	19.4	1,053,722	12.1
İstehsalat	946,525	14.4	1,849,879	21.3
Dəmiryol və digər nəqliyyat	499,630	7.6	243,018	2.8
Neft və qaz sektoru, elektrik				
enerjisinin istehsalı və paylanması	99,388	1.5	84,427	1.0
Hava nəqliyyatı	62,952	1.0	59,254	0.7
Lizinq şirkətləri	20,008	0.3	18,074	0.2
Rabitə	16,725	0.3	14,885	0.2
Dövlət müəssisələri və ictimai				
təşkilatlar *	47	0.0	419	-
Digər	80,827	1.2	56,311	0.5
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar				
(dəyərsizləşmədən əvvəl)	6,557,376	100.0	8,704,795	100.0

(*)Dövlət müəssisələri və ictimai təşkilatlara aidiyyəti kateqoriyalara daxil edilmiş kommersiya dövlət müəssisələri və ictimai təşkilatlar istisna olmaqla, Azərbaycan Respublikasının Nazirlikləri, Mərkəzi Xəzinədarlıq və digər dövlət orqanları daxildir.

- 31 dekabr 2015-ci il tarixinə müştərilərə verilmiş kreditlərə və avanslara 30 şirkətə ümumilikdə 3,968,214 min manat (31 dekabr 2014-cü il tarixinə 30 şirkətə 3,527,364 min manat) məbləğində verilmiş kreditlər daxildir ki, bu da Qrupun məcmu kredit portfelinin 61%-ni (31 dekabr 2014-cü il tarixinə: 40.5%) təşkil etmişdir.
- 31 dekabr 2015 və 2014-cü il tarixlərinə Qrup müvafiq olaraq 13 və 17 müştəriyə/müştərilər qrupuna ümumilikdə 3,175,510 min manat və 2,755,941 min manat məbləğində kreditlər vermişdir ki, bu da ayrı-ayrılıqda Qrupun kapitalının 10%-dən artıq olmuşdur.
- 31 dekabr 2015-ci il tarixinə müştərilərə verilmiş kreditlərin və avansların ümumi məbləğinə Azərbaycan Respublikasının dövlət müəssisələri və təşkilatlarına 437,553 min manat (31 dekabr 2014-cü il tarixinə: 246,859 min manat) məbləğində ayrılmış kreditlər daxil edilmişdir ki, bu da Qrupun məcmu kredit portfelinin 6.1% -ni (31 dekabr 2014-cü il tarixinə: 2.8%) təşkil etmişdir.
- 31 dekabr 2015-ci il tarixinə müştərilərə verilmiş kreditlərin və avansların ümumi məbləğinə 32 borcalana 5% və ya daha az faiz dərəcəsilə (31 dekabr 2014-cü il: 5% və ya daha az faiz dərəcəsilə) 633,449 min manat (31 dekabr 2014-cü il tarixinə: 15 borcalana 272,267 min manat) məbləğində ayrılmış kreditlər daxil edilmişdir ki, bu da Qrupun məcmu kredit portfelinin 9.6%-ni (31 dekabr 2014-cü il tarixinə: 2.2%) təşkil etmişdir. Bank tərəfindən həmin müqavilələrə əsasən ayrılmış vəsaitlərin alternativ istifadəsini nəzərə alaraq, tətbiq edilən faiz dərəcələri ayrılmış vəsaitlərin ən yüksək və səmərəli istifadəsini əks etdirdiyinə görə ilkin uçot zamanı ədalətli dəyərlə qeydə alınan müvafiq məbləğlər ilə bağlı müqavilə üzrə faiz dərəcəsində hər hansı düzəliş edilməmişdir.
- 31 dekabr 2015-ci il tarixinə fiziki şəxslərə verilmiş kreditlərin ümumi məbləğinə 176,151 min manat (31 dekabr 2014-cü il tarixinə: 128,070 min manat) məbləğində kredit kartları üzrə çıxarılmış qalıq vəsaitlər daxil edilmişdir.

Aşağıdakı cədvəl 31 dekabr 2015-ci il tarixinə girovun özünün ədalətli dəyərini deyil, girov təminatı növünü əks etdirən dəyərsizləşmə ehtiyatından əvvəl müştərilərə verilmiş kreditlərin ümumi məbləğinı göstərir:

	Korporativ kreditlər	Dövlət müəssisələri və ictimai təşkilatlar	Fiziki şəxslərə verilmiş istehlak kreditləri	Fiziki şəxslərə verilmiş ipoteka kreditləri	Fiziki şəxslərə – İşçilərə verilmiş kreditlər	Fiziki şəxslərə verilmiş avtomobil kreditləri	Fiziki şəxslərə digər məqsədlər üçün verilmiş kreditlər	Cəmi
Təminatsız kreditlər Aşağıdakılarla təmin edilmiş kreditlər:	1,498,754	47	293,884	35,984	8,129	1,717	68,897	1,907,412
- daşınmaz əmlak	1,404,188	-	39,833	76,053	2,218	6	40,072	1,562,370
- korporativ zəmanət	1,428,205	-	230,665	282,366	373	=	63	1,941,672
- pul depozitləri	35,209	-	93,222	862	60	8	2,255	131,616
- daşınar əmlak və avadanlıq	871,379	-	664	-	62	58,487	2,197	932,789
- digər	50,180		28,332	42	2,265	44	654	81,517
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	5,287,915	47	686,600	395,307	13,107	60,262	114,138	6,557,376

Aşağıdakı cədvəl 31 dekabr 2014-cü il tarixinə girovun özünün ədalətli dəyərini deyil, girov təminatı növünü əks etdirən dəyərsizləşmə üzrə ehtiyatdan əvvəl müştərilərə verilmiş kreditlərin ümumi məbləğinı göstərir:

	Korporativ kreditlər	Dövlət müəssisələri və ictimai təşkilatlar	Fiziki şəxslərə verilmiş istehlak kreditləri	Fiziki şəxslərə verilmiş ipoteka kreditləri	Fiziki şəxslərə – İşçilərə verilmiş kreditlər	Fiziki şəxslərə verilmiş avtomobil kreditləri	Fiziki şəxslərə digər məqsədlər üçün verilmiş kreditlər	Cəmi
Təminatsız kreditlər Aşağıdakılarla təmin edilmiş kreditlər:	795,982	380	214,344	52,657	7,707	1,050	24,470	1,096,590
- daşınmaz əmlak	3,451,341	-	45,458	74,666	1,335	10	46,272	3,619,082
- korporativ zəmanət	1,052,218	_	169,275	134,616	1,238	-	25	1,357,372
- pul depozitləri	122,459	-	54,166	1,104	2,137	9	4,910	184,785
- daşınar əmlak və avadanlıq	2,117,861	-	2,707	-	55	60,506	2,958	2,184,087
- digər	110,793	39	34,607	21	81,632	26	35,761	262,879
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	7,650,654	419	520,557	263,064	94,104	61,601	114,396	8,704,795

31 dekabr 2015-ci il tarixinə kreditlərin keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	Korporativ kreditlər	Dövlət müəssisələri və ictimai təşkilatlar	Fiziki şəxslərə verilmiş istehlak kreditləri	Fiziki şəxslərə verilmiş ipoteka kreditləri	Fiziki şəxslərə – İşçilərə verilmiş kreditlər	Fiziki şəxslərə verilmiş avtomobil kreditləri	Fiziki şəxslərə digər məqsədlər üçün verilmiş kreditlər	Cəmi
Cari və dəyərsizləşməmiş								
Təminatlı kreditlər	2,465,173	-	513,255	357,871	4,696	35,081	18,426	3,394,502
Təminatsız kreditlər	1,200,022	-	105,343	35,890	6,636	-	9,103	1,356,994
2015-ci ildə yenidən razılaşdırılmış kreditlər	501,532							501,532
Cəmi cari və dəyərsizləşməmiş	4,166,727		618,598	393,761	11,332	35,081	27,529	5,253,028
Vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş								
- 90 günədək gecikdirilmiş	209,524	-	11,271	47	3	1,349	53	222,247
- 90 gündən 180 günədək gecikdirilmiş	56,769	-	3,293	-	14	2,073	70	62,219
- 180 gündən 360 günədək gecikdirilmiş	51,311	-	4,139	-	11	3,029	109	58,599
- 360 gündən çox gecikdirilmiş	256,706	46	32,189	1,499	366	14,934	20,488	326,228
Cəmi vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş	574,310	46	50,892	1,546	394	21,385	20,720	669,293
Dəyərsizləşmiş kreditlər								
- 90 günədək gecikdirilmiş	522,102	_	12,589	-	104	793	58,670	594,258
- 90 gündən 180 günədək gecikdirilmiş	3,903	_	44	-	51	253	-	4,251
- 180 gündən 360 günədək gecikdirilmiş	1,600	_	120	=	-	587	=	2,307
- 360 gündən çox gecikdirilmiş	19,273	1	4,357	_	1,226	2,163	7,219	34,239
2015-ci ildə yenidən razılaşdırılmış kreditlər	<u> </u>		<u> </u>				<u> </u>	<u> </u>
Cəmi dəyərsizləşmiş kreditlər	546,878	1	17,110	_	1,381	3,796	65,889	635,055
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər								
(dəyərsizləşmədən əvvəl)	5,287,915	47	686,600	395,307	13,107	60,262	114,138	6,557,376
Çıxılsın: kredit dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat	(751,568)	(12)	(122,518)	(9,414)	(3,978)	(8,964)	(25,339)	(921,793)
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	4,536,347	35	564,082	385,893	9,129	51,298	88,799	5,635,583

31 dekabr 2014-cü il tarixinə kreditlərin keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	Korporativ kreditlər	Dövlət müəssisələri və ictimai təşkilatlar	Fiziki şəxslərə verilmiş istehlak kreditləri	Fiziki şəxslərə verilmiş ipoteka kreditləri	Fiziki şəxslərə – İşçilərə verilmiş kreditlər	Fiziki şəxslərə verilmiş avtomobil kreditləri	Fiziki şəxslərə digər məqsədlər üçün verilmiş kreditlər	Cəmi
Cari və dəyərsizləşməmiş								
Təminatlı kreditlər	5,521,162	38	266,367	208,776	61,804	49,280	52,754	6,160,181
Təminatsız kreditlər	586,464	273	186,692	52,526	4,515	145	10,554	841,169
2014-cü ildə yenidən razılaşdırılmış kreditlər	526,559		26,725	152	21,419	243	1,363	576,461
Cəmi cari və dəyərsizləşməmiş	6,634,185	311	479,784	261,454	87,738	49,668	64,671	7,577,811
Vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş								
- 90 günədək gecikdirilmiş	121,254	1	6,284	49	7	1,082	46	128,723
- 90 gündən 180 günədək gecikdirilmiş	82,377	2	859	26	=	1,179	104	84,547
- 180 gündən 360 günədək gecikdirilmiş	81,812	-	3,518	-	382	3,139	129	88,980
- 360 gündən çox gecikdirilmiş	374,276	105	29,603	1,460	3,491	6,533	31,505	446,973
Cəmi vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş	659,719	108	40,264	1,535	3,880	11,933	31,784	749,223
Dəyərsizləşmiş kreditlər								
- 90 günədək gecikdirilmiş	353,453	_	_	75	2,477	_	8,397	364,402
- 90 gündən 180 günədək gecikdirilmiş	43	_	_	-	9	_	10	62
- 180 gündən 360 günədək gecikdirilmiş	642	_	2	-	-	-	2	646
- 360 gündən çox gecikdirilmiş	2,612	_	507	-	-	-	9,484	12,603
2014-cü ildə yenidən razılaşdırılmış kreditlər							48	48
Cəmi dəyərsizləşmiş kreditlər	356,750	_	509	75	2,486	_	17,941	377,761
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər	330,730				2,400		17,341	377,701
(dəyərsizləşmədən əvvəl)	7,650,654	419	520,557	263,064	94,104	61,601	114,396	8,704,795
Çıxılsın: kredit dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat	(762,224)	(111)	(62,382)	(4,208)	(6,434)	(689)	(13,756)	(849,804)
, , , , , , , , , , , , , , , , , , , ,	(==,== ./		(==,===)	(1,207)	(5, 15 1)	(555)		<u>, , , , , , , , , , , , , , , , , , , </u>
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	6,888,430	308	458,175	258,856	87,670	60,912	100,640	7,854,991

MHBS-a uyğun hazırlanmış konsolidə olunmuş maliyyə hesabatlarında Qrup Maliyyə Alətləri: Tanınma və Ölçülmə adlı 39 saylı MUBS-da nəzərdə tutulan portfel üzrə ehtiyatın yaradılması metodologiyasını tətbiq etmiş və baş vermiş, lakin hesabat dövrünün sonuna heç bir fərdi kredit üzrə konkret olaraq müəyyən edilməmiş dəyərsizləşmə zərərləri üçün portfel üzrə ehtiyat yaratmışdır. Qrupun daxili təsnifləşdirmə siyasətinə görə hər bir verilmiş kredit aşağıdakı kimi təsnifləşdirilə bilər:

- Standart kreditlər Əsas məbləği və faiz borcu gecikmədən müqavilə ilə razılaşdırılmış tarixlərdə ödənilən və yaradılmış ehtiyatı ümumi məbləğinin 10%-dən artıq olmayan kreditlər.
- Sub-standart kreditlər Gözlənilən zərər 50%-dən aşağı olan, girovla tam təmin edilmiş kreditlər və yaradılmış ehtiyatı ümumi məbləğinin 10%-50%-dən artıq olmayan kreditlər.
- Şübhəli kreditlər Girovun dəyəri əhəmiyyətli, lakin müəyyən edilə bilməyən, gözlənilən zərəri 50%-dən 100%-ə qədər olan və yaradılmış ehtiyatı ümumi məbləğinin 50%-dən 100%-nə qədər olan kreditlər.
- Ümidsiz kreditlər– Qaytarılması gözlənilməyən, girovu olmayan və yaradılmış ehtiyatı ümumi məbləğinin 100%-ni təşkil edən kreditlər.

Yuxarıdakı təhlil üçün standart və sub-standart kreditlər cari və dəyərsizləşməmiş və ya vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş kateqoriyalarına aid edilmişdir. Şübhəli və ümidsiz kreditlər isə dəyərsizləşmiş kreditlər kateqoriyasına aid edilmişdir.

Cari və dəyərsizləşməmiş, lakin şərtləri yenidən razılaşdırılmış kreditlər artıq şərtləri razılaşdırılmış və əks təqdirdə vaxtı keçmiş və dəyərsizləşə bilən kreditlərin balans dəyərini əks etdirir. Yuxarıdakı cədvəldə göstərilən vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş kreditlər təminatlı kreditləri əks etdirir. Təminatın ədalətli dəyəri gecikdirilmiş faiz ödənişləri və əsas məbləğin ödənilməsinə kifayət edir. Vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş kimi göstərilən məbləğlər kreditin yalnız ayrı-ayrı ödənişlərinin vaxtı keçmiş məbləğini deyil, bu cür kreditlərin bütün qalığını əks etdirir. Kreditin dəyərsizləşməsini müəyyən edərkən Qrupun nəzərə aldığı əsas amillər onun vaxtı keçmiş olması və əgər varsa, müvafiq girov təminatının (əgər varsa) satıla bilməsi imkanlarıdır. Nəticədə Qrup dəyərsizləşmə məqsədləri üçün fərdi şəkildə qiymətləndirilən kreditlərin köhnəlməsi ilə bağlı yuxarıdakı təhlili təqdim etmişdir.

31 dekabr 2015-ci il tarixinə borcalanlar tərəfindən qoyulmuş girovların təxmin edilən dəyəri 2,209,233 min manat (31 dekabr 2014-cü il: 3,801,911 min manat) təşkil etmişdir:

	31 dekabr 2015-ci il	31 dekabr 2014-cü il
Vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş kreditlər üzrə təminatın ədalətli dəyəri		
- daşınmaz əmlak	1,434,935	1,511,135
- daşınar əmlak	443,895	2,002,250
- qiymətli kağızlar	8,785	36,591
- digər aktivlər	15,223	133,264
Dəyərsizləşmiş kreditlər üzrə təminatın ədalətli dəyəri		
- daşınar əmlak	303,539	-
- daşınmaz əmlak	2,856	118,671
Cəmi	2,209,233	3,801,911

31 dekabr 2015 və 2014-cü il tarixlərinə müştərilərə verilmiş kreditlərin və avansların hər bir kateqoriyasının balans dəyəri təxminən onların ədalətli dəyərinə bərabərdir. 31 dekabr 2015-ci il tarixinə müştərilərə verilmiş kreditlər və avansların təxmin edilən ədalətli dəyəri 5,633,400 min manat (31 dekabr 2014-cü ildə: 7,851,240 min manat) təşkil etmişdir. 33 saylı qeydə baxın.

Müştərilərə verilmiş kreditlər və avansların coğrafi, valyuta, likvidlik və faiz dərəcəsi üzrə təhlili 30 saylı qeyddə göstərilir. Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar haqqında məlumat 34 saylı qeyddə açıqlanır.

31 dekabr 2015 və 2014-cü il tarixlərinə bitən illər ərzində Qrup girov kimi saxladığı təminata sahib çıxmaqla qeyri-maliyyə aktivləri əldə etmişdir. 31 dekabr 2015 və 2014-cü il tarixlərinə bu aktivlər digər aktivlərə daxil edilmiş və müvafiq olaraq 17,322 min manat və 8,735 min manat təşkil etmişdir. (Qeyd 14).

31 dekabr 2015 və 2014-cü il tarixlərinə müştərilərə verilmiş kreditlərə şərtləri yenidən razılaşdırılmış müvafiq olaraq 501,532 min manat və 576,509 min manat məbləğində kreditlər daxil idi. Əks təqdirdə bu kreditlər vaxtı keçmiş və dəyərsizləşmiş olardı.

	31 dekabr 2015-ci il			31 dekabr 2014-cü il			
	Ehtiyatdan əvvəl balans dəyəri	Dəyərsizlə şmə zərərləri üçün ehtiyat	Balans dəyəri	Ehtiyatdan əvvəl balans dəyəri	Dəyərsizlə şmə zərərləri üçün ehtiyat	Balans dəyəri	
Ayrılıqda dəyərsizləşmiş kimi müəyyən olunan müştərilərə verilmiş kreditlər Kollektiv şəkildə dəyərsizləşmiş kimi müəyyən olunan müştərilərə	504,099	(265,496)	238,603	356,750	(235,126)	121,624	
verilmiş kreditlər	130,956	(67,680)	63,276	21,011	(11,609)	9,402	
Dəyərsizləşməmiş kreditlər	5,922,321	(588,617)	5,333,704	8,327,034	(603,069)	7,723,965	
Cəmi	6,557,376	(921,793)	5,635,583	8,704,795	(849,804)	7,854,991	

31 dekabr 2015 və 2014-cü il tarixlərinə ayrılıqda dəyərsizləşmiş kimi müəyyən olunan müvafiq olaraq 504,099 min manat və 356,750 min manat məbləğində kreditlər daşınmaz əmlakı, avadanlıqları, mal-materialları, sadə vekselləri girov qoymaqla, habelə müvafiq olaraq 356,395 min manat və 118,671 min manat məbləğində ədalətli dəyəri olan zəmanətlərlə təmin edilmişdir.